

به نام خداوند جان و خرد

شهریار و ستایش
انامه معصومیه (ع)

دکتر محمد تقی سبک دل

سرشناسه: سبک‌دل، محمدتقی، ۱۳۵۵

عنوان و نام پدیدآور: شهریار و ستایش ائمه معصومین (ع) / محمدتقی سبک‌دل

مشخصات نشر: تهران: آرمان رشد، ۱۴۰۰

مشخصات ظاهری: ۱۵۲ ص

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۴۳-۵۱۱-۰

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: شهریار، محمدحسین، ۱۲۸۵-۱۳۶۷ -- نقد و تفسیر

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد (Persian Poetry -- 20th century -- History and Criticism)

موضوع: چهارده معصوم -- شعر (Fourteen Innocents of Shiite -- Poetry*)

رده‌بندی کنگره: PIR۸۱۳۹

رده‌بندی دیوبی: ۸۱۶/۶۲

شماره کتابشناسی ملی: ۸۵۱۰۳۵۲

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیا

شهریار و ستایش ائمه معصومین (ع)

دکتر محمدتقی سبک‌دل

ناظر چاپ: سید علیرضا صالحی

شمارگان: ۳۰۰

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: ۱۴۰۰

سرورباستار: مریم مدیری

ویراستار: طاهره آشتیانی

گرافیست و صفحه‌آرا: شیوا بهرامی

مدیر فنی: سحر عظیمی

آرمان رشد

تهران، خ انقلاب، بین خ دانشگاه و خ ابوریحان، پلاک ۱۱۸۲، طبقه ۱۰

✉ info@armanroshd.com

🌐 www.armanroshd.com

☎ ۶۶۴۸۶۰۱۳

📞 ۰۹۲۱۴۳۸۱۷۷۴

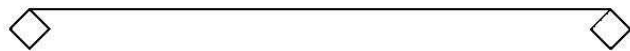
قیمت: ۶۹۰/۰۰۰ ریال

فهرست

۷	..... پیشگفتار
۱۳	..... دیباچه
۲۹	..... یادداشت تازه مؤلف
۳۵	..... گزیده اشعار
۳۷	..... همای رحمت (مناجات)
۴۲	..... قیام محمد(ص)
۴۴	..... معراج محمد(ص)
۴۶	..... میلاد مسعود حضرت ختمی مرتبت(ص)
۴۸	..... مناجات
۵۰	..... علی آباد
۵۲	..... یا علی (ع)
۵۵	..... عید غدیر مولای متقیان
۵۷	..... یا علی (ع)
۵۹	..... شب و علی (ع)
۶۲	..... علی (ع) و دنیا
۶۶	..... مولا علی (ع) و شریح قاضی
۷۰	..... اقتباس و ترجمه از دیوان حضرت امیر(ع)
۸۱	..... هدیه عید غدیر
۸۵	..... درگه شاه ولایت
۸۶	..... مولا علی (ع) از دریچه چشم مخالفین
۸۷	..... جمال دنیا
۸۹	..... سلطان شیعه
۹۱	..... هلال محرم
۹۳	..... تودیع امام حسین(ع) از حضرت علی اصغر(ع)

۹۵.....	کاروان کربلا.....
۹۸.....	داغ حسین(ع).....
۱۰۰.....	حماسه حسینی.....
۱۰۳.....	مهمان عرش.....
۱۰۵.....	تضمین.....
۱۰۷.....	قمر بنی هاشم.....
۱۰۸.....	کاروان سوق.....
۱۱۰.....	از قول پدر بزرگوار امام باقر(ع).....
۱۱۲.....	هدیه ناچیز مسکینی بر آستان مقدس حرمین کاظمین.....
۱۱۵.....	میلاذ نیمه شعبان با کشف بطنی از قرآن.....
۱۱۷.....	در انتظار فرج.....
۱۱۹.....	خمار انتظار.....
۱۲۱.....	انتظار فرج.....
۱۲۳.....	یوسف در کلبه احزان.....
۱۲۵.....	کشتی نجات.....
۱۲۷.....	وداع رمضان.....
۱۲۹.....	در ورود به مدینه طیبه.....
۱۳۵.....	جمال بقیةاللهی.....
۱۳۷.....	گل و بلبل اسلام.....
۱۴۲.....	توحید.....
۱۴۴.....	اتصال با معبود.....
۱۵۱.....	کتابنامه.....

پیشگفتار

تاریخ ستایشگری شاعران نسبت به چهره‌های مورد علاقه‌شان، تاریخی است به طول تاریخ شعر و شاعری؛ و همچنان که اصل شعر در میان افراط و تفریط سرگردان بوده و به دشواری به حیز اعتدال درمی‌آمده، شعر مدح و ستایش هم به قیاس مخاطبان خود و تعبیرات و ترکیباتی که در آن به کار می‌رفته دائماً در فرازونشیب بوده و هست.

تأثیر عمیق فرهنگ و معارف اسلام و کلام رسول (ص) و اهل بیت (ع) در افکار و اعتقادات مردم ایران زمین بیش از آن است که بتوان حق مطلب را ادا کرد و از سوی دیگر عشق و محبت و ابراز ارادت این مردم نسبت به اسلام و کیان اسلامی نیز خارج از حد توصیف است. برای اثبات این حقیقت اگر در میان آثار مکتوب این سرزمین پهناور سیری بکنیم، نگاه به ابعاد وسیع این عشق و آن تأثیر واقف می‌شویم.

می‌دانیم که بخش مهمی از آثار مکتوب زبان فارسی، که می‌توان در لابه‌لای سطور آن خدمات متقابل اسلام و ایران را پیگیر شد، زبان و ادبیات فارسی است، به طوری که اگر کسی در این خصوص به تتبع و تحقیق بپردازد و میزان این تاثیرها و تأثرها را از نظر بگذراند، درمی‌یابد که بخش اعظمی از آثار قلمی گویندگان ایرانی، گویی پیش از مرحله تحریر و نگارش، ابتدا در کارخانه ذهن و اندیشه آنان، رنگ و صبغه الهی اسلامی به خود گرفته و بعد از آن به تحریر درآمده است و شاید بتوان گفت که در پرتو همین تصفیه و نظیف و رنگ آمیزی با صبغه‌الله است که ادبیات فارسی نسبت به ادبیات دیگر ملل جهان رنگ و جلایی خاص، خلوتی دگر و حیاتی جاودانه یافته است.

در اسلام، شاعران صحابی از همان روزگار بعثت به این سو به سرایش اشعاری در ستایش پیامبر (ص) می‌پرداختند. اشعار ابوطالب (ع) نمونه روشنی از این قبیل ستایش‌هاست که بخش عمده‌ای از آن در دیوان ابوطالب به چاپ رسیده است. پس از آن در مدینه، شاعران

فراوانی مانند حسان بن ثابت، کعب بن مالک، عبدالله بن رواحه در ستایش از اسلاد و رسول خدا(ص) و همچنین هجو دشمنان آن حضرت اشعاری می سرودند. این اشعار گاه با ابتکار خود اصحاب سروده می شد و گاه به عنوان جوابی برای اشعار مشرکان انشاء می گردید. بسیاری از این اشعار در سیره ابن اسحاق آمده است.

سرایش شعر مدح و مرثیه برای اهل بیت، از نیمه دوم قرن اول هجری بالا گرفت و در قرن دوم و از آن پس در قرون بعد، در قالب شعر عربی، به طور بی امان ادامه یافت. در میان ائمه این قبیل اشعار، نام شاعران بنام و معروفی چون سیدحمیری، کمیت بن زید اسدی و دعبل خزاعی درخشش ویژه ای دارد، اما به هیچ عنوان سرایش شعر منقبت اهل بیت(ع) محدود به این چند نفر نیست. سیدحمیری در سرایش اشعارش در مدح اهل بیت تا آنجا پیش رفت که اعلام کرد: اگر کسی فضیلتی از علی(ع) بیابد که او شعری درباره آن سروده باشد، می تواند از وی جایزه بگیرد.

در این میان ائمه اطهار(ع) جهت انتشار و تبلیغ معارف حقه اهل بیت به حمایت از این شاعران برخاسته، با اعطای صلح های فراوان، آنان را تشویق به سرایش این قبیل اشعار می کردند، همچنان که برپا کردن سوگواری و خواندن شعر در مرثیه امام حسین(ع) را تشویق می کردند. برخی از این حمایت ها تشویق معنوی آنان بود که نمونه اش بر خوردن ماء رضا(ع) با دعبل خزاعی است.

به هر روی در این باره نصوص تاریخی فراوانی در دست است که از حوصله این مقال خارج است. بدین ترتیب، شیعیان از یکی از مهم ترین ابزارهای احساسی و عاطفی یعنی ادبیات ان هم قالب شعر که نقطه اوج بیان احساس است، برای نشر دیدگاه های مذهبی خود بهره بردند. در این میان، فضایل امام علی(ع) مهم ترین دستمایه برای پر کردن محتوا و مضمون اشعار منقبت بود و از میان این فضایل، حدیث غدیر یکی از بهترین ها به شمار می آمد.

نویسندگان و گویندگان ایرانی در ادوار مختلف و برهه های گوناگون، به حساب قنطاری وقت و تناسب حال، در خصوص کیان اسلام و اولیای الهی و اهل بیت پیامبر(ص) چکامه ها سروده و از سر عشق و سوز نغمه ها سر داده اند و در این راه تمام اخلاص و توان خود را به کار بسته و انواع گوناگون ادبی و قالب های متنوع آن را به خدمت گرفته اند و به جرئت می توان گفت که بزرگان ادب فارسی، در پرتو اسلام عزیز و انس با معصومین و معارف آن هاست که بر اوج قله های استهار و جاودانگی صعود کرده اند.

اما شهربار ذاتاً شاعری مسلمان بود، ایمان مذهبی که بعدها در او تلطیف شد و تبدیل به عشق عرفانی گردید، نهایت مهرورزی و ایمان به خداوند بود. این ستایش و ایمان به خداوند

با و زاده شده بود و با او رشد کرده و تا آخر عمر با او همراه بود. در دیوان شهریار بدون اغراق هیچ نامی، به اندازه نام خدا تکرار نشده حتی حافظ که مقتدای شعر او بود و شاعر به هر مناسبتی یادی از او می‌کرد در این مورد حد فروتری را صاحب است. خدا و یاد خدا ورد زبان شهریار بود و در سختی‌های زندگی از او کمک می‌خواست و در پیروزی‌ها نیز شکرگزار او بود. دین برای شهریار صرفاً عمل به واجبات نیست. او ایمان به خدا و سرچشمه نور ازل را جزئی از دست نمی‌دهد. بنابراین استاد شهریار پیام‌آور اندیشه در مدح و ستایش پیامبر(ص) و خاندانش بهترین روش ممکن را پیش برد و از شعرای دیگر گوی سبقت را ربود.

شاعر استاد شهریار علاوه بر این که نشانگر عشق و ارادت شاعر به اولیای دین می‌باشد در مفهومی وسیع‌تر بیانگر اعتقاد و ارادت مردمی است که شاعر در دوران حیات خود مشاهده کرده و فراتر از این در مفهومی عام‌تر نشان‌دهنده اعتماد و ارادت او به خاندان عصمت و طهارت می‌باشد.

دیوان شهریار دارای بخش‌های متفاوتی است، از جمله غزل، قصیده، مثنوی، قطعه. شاعر که تسلیم اراده خداوند بود، با اسلام و پیامبر اسلام با دل و جان پیوندی عمیق برقرار می‌کرد. اکثر دفترهای شعری خود را با توحید و مناجات آغاز و حتی فصل مکتب شهریار خود را با شعر زیبای «راز و کلبه» آغاز کرده بود.

شهریار حتی در عاشقانه‌ترین لحظه‌های شعر و شنیدایی خود نیز از یاد خدا غافل نبود. غزل «جلوه جمال» نشان‌دهنده شیفتگی شاعر در نهایت حزن و ملال و دلشکستگی عاشقانه از فراق ناگهانی معشوق است.

مام علی(ع) بیش از دیگر اولیای خدا در شعر شهریار مدح و ستایش شده است. برای مام حسین(ع) شعرهای بسیاری سروده است و در شعر «معراج محمد» روایت معراج پیامبر(ص) و دیدارش از جهان قدس و توصیف حالات و ثبت لحظه‌های دیدار محمد(ص) بسیار را شاید کمتر به این زیبایی بتوان نوشت.

کشیده‌صف به صف حور و ملک از سدره تا طوبی شکوه موکب آن خسرو خورشیدریاست بود در مدح و ستایش ائمه معصومین هیچ مسئله‌ای از چشم تیزبین شهریار پنهان نمی‌ماند. در وقعه کربلا «قمر بنی‌هاشم»، «مناجات»، «قیام محمد» و...

استاد شهریار با شیفتگی تمام به چهارده معصوم(ع) عشق می‌ورزید:

توسل چارده معصوم را کن که قرآن خواندشان سبع‌المثانی